

ПЕДАГОГИКА

УДК 371

DOI: 10.52754/16947452_2022_4_155

ЗАМАНБАП МААЛЫМАТТЫК КОММУНИКАЦИЯЛЫК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫН ОКУУ ПРОЦЕССИНДЕ ЖАНА КҮНҮМДҮК ТУРМУШТАГЫ РОЛУ

Сыдыкова Чынаргуль Жумабаевна, окутуучу
chynara84.kg@mail.ru

*Ишеналы Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин
педагогикалык колледжи
Бишкек, Кыргызстан*

Аннотация. Макалада маалыматтык технологиялар түшүнүгү каралат. Маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын күнүмдүк жашоодогу жана окутуу процессиндеги ролу, мугалимдин функциялары көрсөтүлөт. Маалыматтык коммуникациялык технологиялардын ролу азыркы заманда абдан маанилүү болуп, өнүккөн мамлекеттердин бардыгы жаңы маалыматтык коомду түзүүгө өтүп жатышат б.а. аны индустриалдык коомдон кийинки жаңы баскычы деп атасак болот. Соңку учурда дүйнөдө компьютердик техниканы тез өнүктүрүү жана адамзат ишмердүүлүгүнүн бардык чөйрөлөрүнө киргизүү процесси жүрүүдө. Окуу процессин заман талабына ылайык ыкчам жана эффективдүү уюштуруу үчүн мектептерди, жогорку окуу жайларды заманбап техникалык каражаттар менен камсыз кылуу зарыл экени азыр айдан ачык белгилүү болуп калды. Компьютер заманбап технологиялык каражат эле эмес, ал окуу процессинде колдонулган жаңы ыкма жана окутуунун жаңы формасы болуп эсептелинет.

Ачык сөздөр: билим берүү процесси, маалыматтык технологиялар, маалыматтык-коммуникациялык технологиялар, окутуу каражаты, бөлүштүрүлгөн маалыматтык ресурс, маалыматтык чөйрө, билим берүү мейкиндиги, педагогикалык процесстин системасы

РОЛЬ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННО- КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ И ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНИ

Сыдыкова Чынаргуль Жумабаевна, преподаватель
chynara84.kg@mail.ru

*Педагогический колледж Кыргызского государственного университета
имени Ишеналы Арабаева
Бишкек, Кыргызстан*

Аннотация. В статье рассматривается понятие информационных технологий. Показана роль информационных и коммуникационных технологий в повседневной жизни и процессе обучения, функции учителя. Роль информационно-коммуникационных технологий в наши дни становится очень важной, и все развитые страны переходят к

созданию нового информационного общества т.е. мы можем назвать это новым этапом после индустриального общества. В последнее время в мире идет процесс быстрого развития и внедрения компьютерной техники во все сферы человеческой деятельности. Уже стало очевидно, что для своевременной организации учебного процесса оперативно и эффективно необходимо обеспечить школы, вузы современными техническими средствами. Компьютер-это не просто современный технологический инструмент, это новый способ обучения и новая форма обучения.

Ключевые слова: образовательный процесс, информационные технологии, информационно-коммуникационные технологии, средство обучения, распределенный информационный ресурс, информационная среда, образовательное пространство, система педагогического процесса.

THE ROLE OF MODERN INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE LEARNING PROCESS AND EVERYDAY LIFE

Sydykova Chynargul Jumabaevna, teacher
chynara84.kg@mail.ru

Kyrgyz state university named after Ishenala Arabayev
pedagogical college
Bishkek, Kyrgyzstan

Abstract. *It's considered the concept of information technology in this article. The role of information and communication technologies in everyday life and the learning process, the functions of the teacher is shown. The role of information and communication technologies is becoming very important nowadays, and all developed countries are moving to the creation of a new information society, i.e. we can call it a new stage after the industrial society.*

Recently, there has been a process of rapid development and introduction of computer technology in all spheres of human activity in the world. It has already become obvious that for the timely organization of the educational process, it is quickly and effectively necessary to provide schools and universities with modern technical means. A computer is not just a modern technological tool, it is a new way of learning and a new form of learning.

Key words: *educational process, information technologies, information and communication technologies, learning tool, distributed information resource, information environment, educational space, system of pedagogical process.*

Киришүү. 21- кылым – жаңы технологиялардын доору. Алар адамдын иш-аракетинин дээрлик бардык тармактарына кирет. Адамдын социалдык чөйрөдө өз ордун ээлеши заманбап компьютердик технологияларды колдонуу зарылчылыгына алып келет.

Интернет, электрондук почта, санариптик телекөрсөтүү биздин жашообузда бекем орунду ээледі.

Заманбап билим берүү процессинин натыйжалуулугунун көйгөйү төмөнкү карама-каршылыктардын болушу менен шартталган. Бир жагынан,

студент кабыл алышы керек болгон маалымат агымы өсүп жатат. Экинчи жагынан, студент көбүнчө бул маалыматты өздөштүрүүгө мотивациясы өтө төмөн. [7; 8]. Мындан тышкары, заманбап жашоо шарттарына көнүү үчүн адам анда болуп жаткан процесстердин жана кубулуштардын өз ара байланышын эске алып, курчап турган дүйнөнүн маалыматтык сүрөтүн так көрсөтүшү керек. Азыркы учурда, көпчүлүк адамдар үчүн программалоо жөндөмү (программалоо тилдери менен компьютердик программаларды түзүү) эмес, компьютердик маалыматтык технологияларды колдонуу мүмкүнчүлүгү актуалдуу болуп калды. Мындай маалымат алуу маданияты адамзаттын жалпы маданиятынын бир бөлүгү болуп калат.

Изилдөөнүн каражаттары жана ыкмалары. Маалыматтык коомго өтүү бүтүндөй коомго, анын ичинде билим берүү системасына да таасирин тийгизет. Бул маалыматтык-коммуникациялык технологиялар менен байланышкан жаңы түшүнүктөрдүн пайда болушу жана азыркы коомдун ишинин бардык тармактарында компьютердик техниканы колдонуу менен шартталган [1]. Мугалимдин милдети-студентти практикалык иш-аракеттерде андан ары колдонуу максатында белгилүү бир көлөмдөгү маалыматты өзгөртүүгө жана өздөштүрүүгө үйрөтүү [8]. Бул маселени чечүүдө мугалим окутуунун жана тарбиялоонун салттуу ыкмаларын заманбап маалыматтык технологиялар, анын ичинде компьютердик технологиялар менен айкалыштыра алат. Окуу процессинде компьютерди колдонуу бул процессти мобилдик, дифференциалдуу жана жекече кылууга мүмкүндүк берет [6,7]. Маалыматтык технологиялар маалыматтарды башкаруу жана иштетүү технологияларына, ошондой эле бул маалыматтарды түзүүгө, анын ичинде эсептөө техникасын колдонууга байланыштуу дисциплиналардын жана адамдардын иш-аракеттеринин кеңири классын билдирет. Ар кандай педагогикалык технология маалыматтык технология деп айтууга болот, анткени окуу процессинин технологиясынын негизи маалыматты алуу жана трансформациялоо болуп саналат. Адатта, окутуунун жаңы маалыматтык технологиялары деп компьютердик окутуу технологиялары түшүнүлөт, бул компьютердин жардамы менен мугалим тарабынан окуучуга маалымат даярдоо жана берүү процессин камтыйт [6].

Коомдо ар түрдүү маалыматтык булактар кызмат кылып келет. Атап айтсак, китептер, методикалык колдонмолор, радио уктуруулар, теле көрсөтүүлөр, аудио китептер, газета-журналдар, интернет жана андагы түрдүү сайттар, спутникалык жана цифралык маалыматтык каналдар, уюлдук телефондор ж.б. Мына ушул маалыматтык булактардын негизги мааниси – дүйнөнүн булуң-бурчунда жашаган түрдүү улуттагы жана расадагы, түрдүү социалдык чөйрөдөгү адамдарды маалымат менен камсыздоо болуп саналат.

Маалыматтык камсыздоо татаал программалардын жана компьютерлердин жардамы аркылуу ишке ашат [9].

Инновациялык техникалык өнүгүүлөр жашообуздун ар түрдүү чөйрөсүнө: билим берүү системасына, өндүрүшкө, экономикага, архитектурага, бизнеске, сатып алуу чөйрөсүнө (Интернет дүкөн), социалдык катмарларга, элдер (адамдар) аралык байланышууда таасирин тийгизүүдө. Демек, азыркы учурда глобалдык сеттин аркасында көптөгөн адамдар аралыктан иштешүүдө (мисалы, программисттер, интернет аркылуу алып сатуулар, акча которуу ж.б.) аралыктан бизнес ишин жүргүзүүдө, аралыктан билим алышууда, ал үчүн жогорку квалификациялуу, профессионалдуу адис болуусу абзел.

Педагогикалык кесибибизде азыркы заманбап шартта окуучулардын маалыматтык технологияга деген өзгөчө жана өтө кызыгуусун эске алып, биз мындай мүмкүнчүлүктү башкача айтканда маалыматтык коммуникациялык технологияларды англис тили сабагында мотивацияны демитүүчү кубаттуу курал иретинде пайдалана алабыз деген кортундуга келдик. Англис тилин компьютердик программалардын жардамы менен окутуп үйрөтүү окуучулар арасында чоң кызыгууну туудурат. Тажырыйба көрсөткөндөй, чет тили баланын аң сезиминин өсүшүнө жана калыптануусуна жагымдуу көрүнүш катары саналат. Чет тилин окутуп үйрөтүүдө (анын ичинде англис тили) окуучулардын аң сезими, элестетүүсү, көңүл буруусу, байкоосу, сүйлөө жөндөмдүүлүгү, сөз байлыгы жана чыгармачылык жөндөмдүүлүгү өсөт [9].

Коомду компьютерлештирүүнү жана маалыматташтырууну уюштуруучу, коммерциялык, административдик жана социалдык – политикалык аспектилерди, компьютердик техниканы жана маалыматтык коммуникациялык технологияларды (МКТ) жашоонун бардык чөйрөлөрүнө массалык ишке киргизүүнү азыркы замандын талабы десек болот. Демек, азыркы жашообузду компьютердик коммуникациялык техника жок элестетүүгө мүмкүн эмес. Азыркы күндө маалыматтык технологиялардын артыкчылыкка ээ болгон багыттарына төмөндөгүлөр кирет:

- эсептөө системаларын жана программалык камсыздоолорун иштеп чыгуу;
- маалыматтарды кабыл алуу, сактоо, өзгөртүү жана кайра берүү менен байланышкан процесстерди изилдөө маалыматтык теориясы;
- математикалык моделдөө, эсептөө жана колдонмо математиканын методдору жана алардын ар түрдүү чөйрөдөгү фундаменталдык жана колдонмо изилдөөлөрдөгү колдонулушу;

- жасалма интеллекттин методдору, адамдардын интеллектуалдык иш аракеттериндеги аналитикалык жана логикалык ой жүгүртүүсүн моделдөө методдору;
- экономиканын, башкаруунун, пландоонун жана илимдин татаал проблемалары боюнча чыгарылыштарды даярдоо жана далилдөө үчүн колдонулуучу методологиялык каражаттарын изилдөөчү системалык анализ;
- биологиялык системалардагы маалыматтык процесстерди изилдөөчү биоинформатика;
- коомдун информатизацияланыш процессин изилдөөчү социалдык информатика;
- мультимедиа каражаттары, анимация, машиналык графика методдору;
- телекоммуникациялык системалар жана сеттер (желелер), ошондой эле глобалдык компьютердик сеттер (желелер);
- өндүрүштү, илимди, билим берүүнү, медицинаны, соода – сатыкты, мамлекеттик башкарууну жана башка бардык чарбалык жана коомдук ишмердүүлүктү өзүндө кармаган ар түрдүү тиркемелер [6].

«Маалымат» латындын «informatio» деген сөзүнөн келип чыгып, маалымат, түшүндүрүү, билдирүү дегенди туюнтат. Бул терминдин кеңири тарагандыгына карабай, маалымат илимде абдан бир талаш –тартышты жараткан түшүнүктөрдүн бири. Мисалы, кимдир бирөөнү кызыктырган каалагандай берилиштерди же түшүнүктөрдү маалымат деп аташат. Өз учурунда, техникада, мисалы, маалымат деп белгилер же шарттуу берилиштер формасында берилген жаңылыктарды түшүнөт.

Жыйынтыктар жана талкуулар. Учурда билим берүүнү өркүндөтүүнүн концепциясына ылайык, окуу предметтерин анын ичинде чет тилин окутуунун негизинде окуучулардын билимдери, билгичтиктери жана көндүмдөрүнүн сапаты жогорулоо менен өз алдынча эмгектенүүгө үйрөнүшөт, окуп, таанып билүү кызыкчылыктары жогорулайт.

Окутуу жана тарбиялоо процессинде сабакты теориялык, практикалык жана методикалык жактан жеткиликтүү, талапка ылайык жогорку деңгээлде өтүү үчүн окутуунун жаңы формаларын, ыкмаларын колдонуу ар бир мугалимдин алдында турган орчундуу маселе болуп эсептелет.

Маалымат технологияларынын жана аларга шайкеш келген программалык каражаттардын күн сайын жаңыланып турушу адамзаттан талыкпаган эмгекти талап кылууда. Илим менен техниканын тынымсыз өнүгүп жаткан

мезгилинде бизге традициялуу болуп калган методдордон гана пайдалануу бүгүнкү күндүн талабына жооп бере албай калды [1].

Ошондуктан, мугалимдер азыркы замандын талабына ылайык өз билимдерин өркүндөтүү үчүн интернет менен иштөөнү, дистанттык окуу борборлору менен байланышты үйрөнүшүп, өздөрүнүн үстүнөн үзгүлтүксүз иштесе, сабак өтүүдө өз чыгармачылыгы менен жөнөкөй окуп-үйрөтүүчү программаларды түзүп, алардын жардамында окуу материалын жеткиликтүү жана жеңил өздөштүрүүмүмкүнчүлүгүнө ээ болот [9].

Ян Амос Коменский “Окуучулардын эмгеги – жан дүйнөсүнүн кубанычы жана акыл эмгегинен алган канааттануусунун булагы болууга тийиш” деп айтканындай эле ар бир алып жаткан билим окуучуга кубаныч тартуулап, предметке болгон кызыгуусун арттыруусу зарыл. Ал эми аларды билим алууга кызыктыруу жана активдештирүү мугалимдин дараметине башкача айтканда, педагогикалык устаттыгынын деңгээлине көз каранды болот.

Башталгыч класстын окуучуларынын көрсөтмөлүү-образдуу ойлоолору өтө күчтүү, ошондуктан аларды окутууда сапаттуу иллюстративдик материалдарды колдонуу менен көрүү, угуу, эмоционалдык жана элестетүүлөрүн гана эмес, өздөштүрүүнүн жаңы процесстерин өркүндөтүүгө шарт түзүү керек.

Чет тинин окутууда маалыматтык технологияларды колдонуу окуучулардын чет тилин билүү деңгээлин жогорулатып, аз убакыттын ичинде натыйжалуу жыйынтыктарга жетүүнү камсыз кылат. Материалды жекелештирип жана дифференциялап берүүгө шарт түзүлөт жана мугалимдин материалды берүү убактысы үнөмдөлөт [2].

Чындыгында балдар элестете албаган нерселерди сүрөттөр, буюмдар же фигуралар аркылуу чагылдырып жеткирүүгө компьютердин жардамчы ролун танууга болбойт. Компьютердик технологияны эффективдүү жана билгичтик менен колдонгон мугалим пайда болгон проблемаларын чечүүдө, жаңыча ойлонууга жана өзүнүн ишмердүүлүгүн уюштурууга башкача көз караш менен мамиле кылуусу байкалып турат[1].

Башталгыч класстарда компьютердик технологиянын каражаттарын сабаттуулук менен колдонууну ишке ашыруу үчүн Power Point программасынын мүмкүнчүлүктөрүнөн пайдаланган ыңгайлуу. Программанын жардамында башталгыч класстардын чет тили сабагында алфавиттерди үйрөтүүдөн баштап жаңы темаларды түшүндүрүүдө, өтүлгөн теманы бышыктоодо башкача айтканда тест түрүндө билимин баалоодо, мугалим темага карата слайддарды түзүп, слайдга чет тилиндеги

мультифилмдерди байлоо менен сабакка пайдалануусу өтүлүп жаткан теманы бат кабыл алуусуна жана ошондой эле окуучулар үчүн ийгиликтерге жетишүүгө түрткү болот.

Презентацияны колдонуп өтүлгөн сабакта окуучулар предмет боюнча окуп-үйрөнүүчү, сурап-билүүчү программалар ж.б. адабияттар менен өз алдынча иштөөнү үйрөнүшөт жана аларда кошумча тапшырмаларды аткарууга болгон каалоолору жана кызыгуулары пайда болот [9].

Класс менен фронталдык иштөөдө экран балдардын көңүл буруусун өзүнө тартат, окуу материалын ачык-айкын, ишенимдүү көрсөтүп, аны жетишээрлик деңгээлде өздөштүрүүгө жана эске сактап калуусуна шарт түзөт. Презентацияны бардык класстардын сабактарынын бардык этаптарында: жаңы материалды түшүндүрүүдө, бышыктоодо, кайталоодо, билимдерин текшерүүдө, класстан тышкаркы сабактарда колдонууга болот. Мында бала изденүүгө, билим алууга умтулуучу, чарчабаган, чыгармачыл, тырышчаак жана эмгекчил болуп тарбияланат. Компьютердик технологиялык каражаттардын жардамында таанып билүү ишмердүүлүгүн башкарууга кеткен эмгек бардык жактан:

- билимдердин сапатын жогорулатат;
- баланы жалпы өнүгүүгө жетелейт;
- баланын турмушуна кубаныч тартуулайт;
- окуу процессиндеги мугалим менен окуучулардын өз ара түшүнүүсү жана алардын кызматташтыгы үчүн ыңгайлуу шарттар түзүлөт;
- баланын активдүү таанып билүү жөндөмдүүлүгү таанып билүү иш-аракети аркылуу түзүлөт жана өнүгөт;
- өзүн-өзү баалоо жана баалоо жумушун так жана туура жүргүзүүгө өбөлгө түзөт [3].

Корутунду. Азыркы мезгилде билим берүүнү информациялаштыруунун бирден-бир актуалдуу багыты катары заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияга окутуунун мазмунун жана методикасын ылайыкташтыруу болуп саналат. Билим берүү системасындагы мындай өзгөрүүлөр билим берүүнү массалык коммуникациялоо жана маалыматташтыруу шартында жүрүп жатат

Англис тил сабагында компьютердин жардамы менен бир катар дидактикалык маселелерди чечүүгө болот: аалам желесиндеги материалдарды колдонуу менен окуу жөндөмдүүлүгүн жана көндүмдөрдү кабыл алуусун демитүү; окуучулардын жазуу көндүмүн жакшыртуу;

окуучулардын сөздүк корун байытуу; окуучулардын англис тилин үйрөнүүгө болгон ынтаасын калыпташтырат. Ошентип, бул теманын актуалдуулугу көйгөйдүн маңыздуулугуна аргументтештирилгендигинде жана ошол эле учурда мектеп шартында колдонуу анын жетишээрлик иштелип чыкпагандыгында.

Электрондук материалдарды жаңы темаларды түшүндүрүү үчүн пайдаланууга болот, окуучулар интерактивдүү тесттерди аткаруу аркылуу мурда алган билимдерин бекемдей алышат, кеп байлыгын өстүрүү максатында аудио-ресурстарды угуу жана тексттерди окуу менен жалпы ой жүгүртүүсүн кеңейтүү үчүн колдонууга болот.

Маалымат коммуникациялык технологиялардын жардамы менен окутуунун ыңгайлуу жагы бул каалаган убакта окуучу каалаган сабагын интернет булактарынан таба жана окуй алат. Мындай жагдай билим алууда жакшы ийгилик жаратат.

Чет тили мугалимдеринин ИТ-компетенттүүлүктөрүн өнүктүрүү проблемаларынын азыркы абалы педагогдорун үзгүлтүксүз билим берүү системасындагы болуп жаткан объективдүү карама-каршылыктарды иликтөөгө өбөлгө түзөт.

Адабияттар

1. Биболетова М.З. Мультимедийные средства как помощник УМК “Enjoy English” для средней школы. ИЯШ, №3.2013.
2. Бим И. Л. Обучение иностранному языку. Поиск новых путей // ИЯШ. - 1989 - №1.
3. Базовая ИКТ компетенция –как основа Интернет –образования учителя: [Текст]: Тезисы доклада А.А. Елизарова на конференции RELARN./2004.–Ассоциация RELARN.
4. Гальскова Н.Д. Методика обучения иностранным языкам в средней школе [Текст] / Н.Д.Гальскова – М.: 2004.
5. Горбушина О. В. Повышение интереса младших школьников к изучению иностранных языков как методическая проблема / О. В. Горбушина // Сб. науч. тр. аспирантов и соискателей КГУ (педагогические науки). – Вып. 6. – Курган : Изд-во Курганского гос. ун-та, 2004. – С. 73-74.
6. Данилов О. Е. Применение информационных коммуникационных технологий в процессе обучения / О. Е. Данилов // Актуальные вопросы современной науки: Материалы XIII Международной научно-практической конференции (31 октября 2011 г.): Сборник научных трудов; Под ред.
7. Данилов О. Е. Решение педагогических задач, обусловленных низким уровнем информационной культуры учащихся / О. Е. Данилов // Учебный физический эксперимент: Актуальные проблемы. Современные решения: Программа и материалы четырнадцатой Всероссийской научно-практической конференции. — Глазов: ГГПИ, 2009. — С. 6–7.

8. Данилов О. Е. Формирование информационной культуры личности студента / О. Е. Данилов // Традиционные и инновационные технологии воспитания в образовательном процессе: Материалы IV Всероссийской научно-практической конференции с международным участием / Под ред. Я. А. Чиговской-Назаровой, А. В. Тутолмина. — Глазов.
9. Тюрина С.Ю. Английский язык в сфере информационных и компьютерных технологий/ Академия Естествознаний 2012